

ХЕРСОНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет міжнародних економічних відносин, управління і бізнесу
Кафедра фінансів, обліку та оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему: **УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ
БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ**

(на матеріалах АТ «Перший Український Міжнародний Банк»)

MANAGEMENT OF THE CREDIT PORTFOLIO OF A BANKING INSTITUTION

(on the materials of JSC «First Ukrainian International Bank»)

Виконала: здобувач другого (магістерського) рівня
вищої освіти групи _____
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»
освітньо-професійної програми «Фінанси і кредит»

_____ Алієва Е.С. гизи
(прізвище та ініціали)
Керівник: _____ Посаднева О. М.
(прізвище та ініціали)

Хмельницький - 2025 року

ХЕРСОНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет міжнародних економічних відносин, управління і бізнесу

Кафедра фінансів, обліку та оподаткування

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Освітньо-професійна програма «Фінанси і кредит»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри, д.е.н., професор

_____ Лариса СІДЕЛЬНИКОВА

«16» 09 2025 року

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА

_____ Алієвій Ельвірі Сейюб гизи _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Управління кредитним портфелем банківської установи
(на матеріалах АТ «Перший Український Міжнародний Банк»)

керівник роботи Посаднєва Оксана Михайлівна, к.е.н., доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджена наказом закладу вищої освіти від «16» вересня 2025 року № 429-с

2. Строк подання роботи здобувачем 18 грудня 2025 року

3. Вихідні дані до роботи Законодавчі та нормативні документи, підручники, навчальні посібники, періодичні видання, звітність Національного банку України, звітність АТ «Перший Український Міжнародний Банк».

4. Зміст кваліфікаційної роботи магістра (перелік питань, які потрібно розробити) Теоретико-організаційні засади управління кредитним портфелем банківської установи. Оцінка кредитного портфеля банків України і АТ «Перший Український Міжнародний Банк». Напрями оптимізації управління кредитним портфелем банківської установи.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)
Робота містить 10 рисунків та 22 таблиці

АНОТАЦІЯ

Алієва Е.С. гизи. Управління кредитним портфелем банківської установи.
– На правах рукопису.

Кваліфікаційна робота магістра за спеціальністю 072 – фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок. – Херсонський національний технічний університет, Хмельницький, 2025.

Кваліфікаційну роботу магістра присвячено комплексному дослідженню питань управління кредитним портфелем банку. Визначено теоретико-організаційні засади управління кредитним портфелем банківської установи. Проведено оцінку кредитного портфеля банків України і АТ «Перший Український Міжнародний Банк». Використані дані Національного банку України та АТ «ПУМБ» за 2022-2024 роки. Розглянуто напрями оптимізації управління кредитним портфелем банківської установи.

Ключові слова: банк, кредит, кредитний портфель, кредитна діяльність, непрацюючі кредити, кредитні ризики, резерв.

ABSTRACT

Aliyeva E.S. gyzy. Management of the credit portfolio of a banking institution.
– Manuscript.

Master's Thesis in specialty 072 – Finance, Banking, Insurance, and the Stock Market. – Kherson National Technical University, Khmelnytskyi, 2025.

The master's thesis is devoted to a comprehensive study of issues related to the management of a bank's credit portfolio. The theoretical and organisational principles of managing a banking institution's credit portfolio are defined. An assessment of the credit portfolio of Ukrainian banks and JSC «First Ukrainian International Bank» is carried out. Data from the National Bank of Ukraine and JSC «FUIB» for 2022-2024 are used. The directions of optimisation of credit portfolio management of a banking institution are considered.

Keywords: bank, credit, loan portfolio, credit activity, non-performing loans, credit risks, reserve.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ	9
1.1. Економічна сутність та зміст управління кредитним портфелем банку	9
1.2. Методичні підходи щодо оцінки ефективності управління кредитним портфелем банку	17
1.3. Організаційне та інформаційне забезпечення оцінки ефективності управління кредитним портфелем банку	28
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ БАНКІВ УКРАЇНИ І АТ «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК»	38
2.1. Аналіз тенденцій функціонування банківського сектору України в умовах війни	38
2.2. Діагностика кредитного портфеля вітчизняних банків	47
2.3. Моніторинг кредитних показників АТ «Перший Український Міжнародний Банк»	58
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ	75
3.1. Шляхи удосконалення науково-методичних підходів до оцінки ефективності управління кредитним портфелем банку	75
3.2. Стратегічні орієнтири управління кредитними ризиками в умовах війни	87
ВИСНОВКИ	96
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	102

ВСТУП

Актуальність теми. Повномасштабна військова агресія РФ спричинила безпрецедентні виклики для фінансового сектору України, різко змінивши умови здійснення кредитної діяльності. В умовах високої невизначеності, фізичного руйнування активів та суттєвого падіння платоспроможності позичальників, банки були змушені переглянути свої стратегії, зосередившись на мінімізації ризиків та підтримці ліквідності. Водночас, кредитування залишається ключовим інструментом підтримки економіки, особливо через участь банків у державних програмах стимулювання бізнесу та відновлення постраждалих територій.

В умовах війни, коли геополітичні ризики та економічна нестабільність зростають, управління кредитним портфелем стає критично важливим завданням для банківських установ. Це пов'язано з тим, що саме якісний менеджмент портфеля визначає, наскільки успішно банки зможуть реагувати на постійні зміни у співвідношенні ризику та потенційної доходності, яке є невід'ємною частиною кредитування. На тлі загальної фінансової турбулентності і посилення соціально-економічних викликів, правильна оптимізація структури кредитного портфеля є головною умовою для збереження фінансової стійкості банків і забезпечення їхньої спроможності до подальшого сталого розвитку.

Під час тривалої економічної та політичної невизначеності зросла роль довгострокового кредитування, водночас його реалізація ускладнюється високими темпами інфляції та підвищеними кредитними ризиками. Це зумовило переорієнтацію банків на короткострокові кредитні інструменти, насамперед пов'язані з торговельними операціями, що призвело до скорочення обсягів споживчого та іпотечного кредитування з тривалими строками погашення. Такі структурні зрушення безпосередньо впливають на конфігурацію кредитного портфеля, а коливання співвідношення між його складовими актуалізують питання про його якість, збалансованість та стійкість у

довгостроковій перспективі.

Поточна економічна кон'юнктура та наслідки військових дій формують підвищені ризики суттєвого погіршення якості кредитних активів у найближчій перспективі. Така ситуація вимагає від банків необхідності завчасного нарощування резервів для покриття потенційних збитків, що прямо впливає на операційну прибутковість та обмежує вільний капітал. У цьому контексті, забезпечення високої ефективності управління кредитним портфелем стає не лише актуальним, а й критично важливим завданням, оскільки воно визначає здатність банківської системи протистояти кризовим явищам, зберігати стабільність та підтримувати економічний розвиток країни.

Серед актуальних питань банківської діяльності є напрями управління кредитним портфелем банку та методи оцінки його якості, а саме: прийняття стратегічних рішень щодо надання кредитів, контролю за ризиками, розподілу ресурсів і вирішення проблемних ситуацій. Дослідженням цих проблемних питань займалися такі вітчизняні вчені: С. Аржевітін, А. Гергель, О. Глущенко, Л. Гребенюк, О. Колодізев, В. Костюченко, А. Олійник, Т. Остапишин, М. Паскар, О. Петрук, С. Прасолова.

Незважаючи на значний внесок згаданих та інших вітчизняних науковців у вивчення проблем кредитного портфеля банківських установ, ці питання не втрачають своєї актуальності. Навпаки, в умовах кризи, спричиненої військовою агресією РФ, критично важливим стають наукове осмислення нових процесів у банківській системі та розробка адаптивних підходів до кредитування, які відповідатимуть поточним реаліям та викликам.

Саме актуальність, теоретична значущість та практична затребуваність вказаних аспектів, а також необхідність подальшого поглибленого дослідження інструментарію управління кредитним портфелем банку в умовах воєнного стану, зумовили вибір теми кваліфікаційної роботи магістра.

Теоретичне та практичне значення. Тема дослідження має суттєву теоретичну цінність, оскільки формує наукову основу для розроблення й аргументації рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності

управління кредитним портфелем банківських установ України.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що висновки і пропозиції кваліфікаційної роботи магістра можуть використовуватися у процесі оновлення та адаптації нормативно-правових механізмів, що визначають порядок формування, управління та контролю кредитних портфелів українських банків в умовах воєнного стану.

Мета і задачі дослідження. Метою кваліфікаційної роботи магістра є узагальнення теоретичних методів та підходів до оцінки кредитного портфелю банківської установи та розробка рекомендацій щодо управління кредитним портфелем в сучасних умовах України.

Досягнення визначеної мети передбачало вирішення таких завдань:

- визначити економічну сутність та зміст управління кредитним портфелем банку;
- дослідити методичні підходи щодо оцінки ефективності управління кредитним портфелем банку;
- охарактеризувати організаційне та інформаційне забезпечення оцінки ефективності управління кредитним портфелем банку;
- проаналізувати тенденції функціонування банківського сектору України в умовах війни;
- зробити діагностику кредитного портфеля вітчизняних банків;
- провести моніторинг кредитних показників АТ «Перший Український Міжнародний Банк»;
- запропонувати шляхи удосконалення науково-методичних підходів до оцінки ефективності управління кредитним портфелем банку;
- визначити стратегічні орієнтири управління кредитними ризиками в умовах війни.

Об'єкт дослідження – кредитний портфель банківської установи.

Предмет дослідження – теоретико-методичні та прикладні основи управління кредитним портфелем банківської установи та аналізу ризикових чинників, пов'язаних з кредитуванням в сучасних умовах..

Методи дослідження. У роботі використаний метод логічного узагальнення, який дозволяє виявити закономірності та залежності між складовими кредитного портфелю банку, зрозуміти основні причинно-наслідкові зв'язки та сформулювати узагальнення щодо кредитного портфелю. Також використаний метод спостереження, що полягає в спостереженні за діяльністю банку, зборі та аналізі фінансових даних, у рамках якого проведено систематичний аналіз фінансової звітності банку, такої як баланс, звіт про прибутки та збитки, звіт про зміни власного капіталу та інші фінансові дані. Наступним актуальним методом дослідження є порівняння для зіставлення аналізованих даних, коефіцієнтів, статей балансу банку між собою для отримання інформації про фінансовий стан та результативність банку, а також виявлення змін, тенденцій та відхилень від норми. Метод абстрагування використаний в роботі для визначення ключових характеристик кредитів та відходу від несуттєвих властивостей, це дозволяє зосередитися на суттєвих аспектах та отримати загальне уявлення про кредитний портфель.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у теоретичному обґрунтуванні та практичному вирішенні проблем управління кредитним портфелем банківських установ України, а також у розробці рекомендацій щодо зниження кредитного ризику та підвищення ефективності формування та структурування портфеля в умовах невизначеності.

Обсяг і структура кваліфікаційної роботи магістра. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел.

У першому розділі кваліфікаційної роботи магістра розглянуто теоретико-організаційні засади управління кредитним портфелем банківської установи, визначено економічну сутність та зміст управління кредитним портфелем банку, досліджено методичні підходи щодо оцінки ефективності управління кредитним портфелем банку, охарактеризовано організаційне та інформаційне забезпечення оцінки ефективності управління кредитним портфелем банку. Другий розділ кваліфікаційної роботи магістра присвячений

оцінюванню кредитного портфеля банків України і АТ «Перший Український Міжнародний Банк», в ньому проаналізовано тенденції функціонування банківського сектору України в умовах війни, зроблено діагностику кредитного портфеля вітчизняних банків, провести моніторинг кредитних показників АТ «Перший Український Міжнародний Банк». У третьому розділі кваліфікаційної роботи розглянуті напрями оптимізації управління кредитним портфелем банківської установи, запропоновані шляхи удосконалення науково-методичних підходів до оцінки ефективності управління кредитним портфелем банку, визначені стратегічні орієнтири управління кредитними ризиками в умовах війни.

Основний текст кваліфікаційної роботи магістра викладено на 101 сторінці комп'ютерного набору, містить 23 таблиці, 10 рисунків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи магістра становить 106 сторінок. Список використаних джерел налічує 53 найменування і розміщений на 5 сторінках.

Характеристика суб'єкту дослідження (бази практики). Дослідження проведено на основі даних АТ «Перший Український Міжнародний Банк».

Акціонерне товариство «Перший Український Міжнародний Банк» (далі – Банк, ПУМБ) засновано 20.11.1991 року. Банк розпочав свою діяльність у квітні 1992 року. Банк надає повний спектр банківських послуг, включаючи залучення депозитів та надання кредитів, інвестування в цінні папери, платіжне обслуговування в Україні та переказ коштів за кордон, операції з обміну валют, випуск та процесинг операцій з платіжними картками.

ПУМБ є учасником Фонду гарантування вкладів фізичних осіб з 02.09.1999 року. Починаючи з 13.04.2022 року упродовж дії воєнного стану в Україні та трьох місяців з дня припинення чи скасування воєнного стану в Україні Фонд гарантування вкладів фізичних осіб відшкодовує кожному вкладнику банку кошти в повному розмірі.

Станом на 31.12.2024 року акціонерами Банку є «СКМ ФІНАНС» (92,3% акціонерного капіталу), SCM HOLDINGS LIMITED (Кіпр) (7,7% акціонерного капіталу). Фактичний контроль Банку здійснює громадянин України Р. Ахметов.

Юридична адреса Банку: вул. Андріївська, 4, м. Київ, Україна. Станом на 31.12.2024 року Банк мав 5 регіональних центрів та 218 відділень в Україні.

ПУМБ є універсальним банком, який обслуговує великі та середні підприємства, підприємства малого та середнього бізнесу, приватних осіб.

ПУМБ включено до групи найбільших банківських установ країни згідно з класифікацією Національного банку України. ПУМБ входить до ТОП-10 українських банків за ключовими фінансовими показниками, такими як обсяги активів, розмір власного капіталу, обсягу коштів корпоративних клієнтів, кредитного портфелю та обсягів коштів приватних клієнтів, та інших.

Огляд джерел, що використані в роботі. Інформаційною базою дослідження є нормативно-правові та законодавчі акти, монографії та інші наукові публікації провідних вітчизняних і зарубіжних вчених та практиків, статистичні матеріали і звітні дані Національного банку України, Державної служби статистики України, матеріали аналітичних бюлетенів, фінансова звітність АТ «Перший Український Міжнародний Банк».

У процесі дослідження пріоритетна увага приділялася науковим розробкам вітчизняних вчених, які аналізували як загальні тенденції розвитку банківської системи, так і питання, безпосередньо пов'язані з формуванням, оцінкою та управлінням кредитним портфелем вітчизняних фінансових установ. Серед провідних науковців, які займаються зазначеною проблематикою, слід відзначити таких вчених як О. Васюренко, В. Вітлінський, А. Гальчинський, В. Голуб, О. Дзюблюк, Л. Калініченко, В. Корнєєв, В. Лагутін, Г. Меньяло, А. Мороз, Л. Примостка, П. Роуз, М. Савлук, К. Степаненко, Е. Ширинська та ін.

Апробація результатів дослідження. Основні результати кваліфікаційної роботи магістра обговорено на 2 науково-практичних конференціях, зокрема: Міжнародній науково-практичній конференції «Фінансові інструменти сталого розвитку держави в умовах системної економічної трансформації» (м. Хмельницький – м. Херсон, 2025 р.) та Всеукраїнській науково-практичній конференції «формування новітньої парадигми управління публічними та приватними фінансами в Україні» (м. Хмельницький – м. Херсон, 2025 р.).